

Dr. MAHMUD TAHHONNING HAYOTI VA ILMIY MEROSI**Abdiraimov Dilshodbek**

*Xoja Buxoriy o'rta maxsus
islom ta'lim muassasasi 3-kurs talabsi
tel: +99893 844-02-31*

Anotatsiya: *Ushbu maqola Doktor Mahmud ibn Ahmad Tahhon (Mahmud Tahhon) ning hayoti, ilmiy faoliyati va "Mustalah al-hadis" (Taysir Mustalah al-hadis) nomli asari hamda uning hadis ilmidagi o'rni va ta'sirini tahlil etadi. Maqolada muallifning biografik ma'lumotlari, ta'lim yo'llari, asosiy asarlarining mavzusi hamda ushbu asarning ta'limdagi qo'llanilishi va tarjimalari muhokama qilinadi.*

Olimning to'liq ismi Mahmud ibn Ahmad Tahhon Suriyalik, sunniy olim va muhaddis bo'lgan. U Quvayt universitetining⁴⁹ shariat fakultetida aspirantura bo'yicha hadis bo'limining sobiq direktori bo'lgan. Olim "Taysir Mustalah" va "Usul at-taxrij va dirasat al-asoniy" kitoblari bilan mashhur.

Abu Hafs, Mahmud ibn Ahmad Tahhon hijriy 1354-yil 11-rabi'ul-avval chorshanba kuni (milodiy 1935-yil 12-iyun) Halabning Bob tumanida tug'ilgan. Keyinroq Manbijga, keyin yan Halabga qaytadi. U dindor oilada, otasi Hoji Ahmad Tahhon qaramog'ida o'sgan. Nasabi Imom Husayn ibn Ali ibn Abu Tolibga⁵⁰ borib taqaladi.

Boshlang'ich ta'limni Bob tumani va Manbij shaharlarida tamomlab, Halabdagi shariat o'rta maktabiga o'qishga kirdi va uni 1954-yilda oliy diplom bilan tugatdi. Shayx Abdulloh Muhammad Salqiniy, Muhibbiddin Ahmad Abu Solih, Abdul Vahhob Rihoviy, Najmiddin Zayn al-A'id al-Aridlar olimning hamdarstlari bo'lgan. U o'rta ta'lim davrida hofizlar maktabida bomdod namozidan so'ng al-Xusraviya masjidida⁵¹ shayx Muhammad Najib Xayyota nazoratida Qur'oni Karimni yodlar va shu zaylda ikki yilda Qur'onni to'liq yod olgan.

1956-yili Damashq universitetining shariat fakultetiga o'qishga kirib, uni 1960-yili a'lo baholar bilan tamomlagan. Universitetda o'qish davomida oila qurgan, o'qishni tugatgach, harbiy xizmatga borib, 1961-yilda zaxiradagi ofitser unvonini olgan.

⁴⁹ Quvayt universiteti Quvaytdagi bakalavr, magistr va doktorlik darajalarini beruvchi davlat muassasasidir. 1966-yil 8-oktyabrda tashkil etilgan bo'lib, u 14 ta kollejni o'z ichiga oladi. Jahon universitetlarining Webometrics reytingiga ko'ra, Quvayt universiteti Yaqin Sharqda 137-o'rinni, jahon miqyosida esa 2677-o'rinni egallagan.

⁵⁰ Abu Abdulloh Husayn ibn Ali ibn Abu Tolib Hoshimiy Madaniy (3 Sha'bon 4 hijriy - 10 Muharram 61 hijriy / 8 yanvar 626 - 10 oktyabr 680 milodiy) – Muhammad sallallohu alayhi vasallamning nabiralari, sahobalardan biri, shialarning uchinchi imomi. Payg'ambarimiz Muhammad sallallohu alayhi vasallam uni jannat yoshlarining sohibi deb atagan va: "Al-Hasan va Husayn jannat yoshlarining sohiblaridir", dedilar. U rido ahlining beshinchisidir.

⁵¹ Xusraviya madrasasi yoki Xusraviya madrasasi sifatida ham tanilgan Xusraviya madrasasi Usmonlilar imperiyasi davrida Suriyaning Halab shahrida qurilgan birinchi maktabdir.

Saudiya Arabistonida ishlaganda aspiranturada o'qishni davom ettirdi va 1969-yilda magistr darajasini oldi. Keyin u 1971-yilda Al-Azhar universitetining⁵² Usuluddin fakultetida dissertatsiyani muhokama qilishdan oldin shayx Abdul-Vahbob Abdul-Latif rahbarligida “Al-Hofiz al-Xatib al-Bag‘dodiy va uning hadis ilmlariga ta’siri” nomli ilmiy ishi bilan “Hadis ilmi” fanlari doktorlik darajasini oldi.

Manbijdagi⁵³ Az-Ziyara masjidi va Halabdagi bir qancha masjidlarda imomlik va voiz vazifalari xizmat qilgan. Keyin u Suriyada Al-Haffa, Latakiya mintaqalarida va Halabdagi boshqa davlat litseylari qatorida Halabdagi Shariat o'rta maktabida islomiy ta'lim o'qituvchisi etib tayinlangan. U bu lavozimda 1965-yilgacha xizmat olib borgan.

Shundan so'ng, Madinadagi Islom universiteti⁵⁴ bilan shartnoma tuzib, hadis va uning mustalhul hadis (hadis atamashunosligi) fanlaridan o'n yil atrofida dars berdi. So'ngra Ar-Riyoddagi Imom Muhammad ibn Saud islom universiteti qoshidagi Shariat kollejiga ko'chib o'tdi va u yerda yetti yil dars berib qoldi. U o'zining mashhur “Taysir Mustalah al-hadis” nomli kitobini 1977-yilda yozgan bo'lib, u kollej talabalari uchun darslik sifatida tayyorlangan kitob bo'lgan. Shundan so'ng u o'zining “Usul al-taxrij va dirasat al-asoniy” (“Hadislarni baholash asoslari va rivoyat zanjirlarini o'rganish”) nomli kitobini yozdi, bu esa hadislarni baholash va bizgacha yetib kelishdagi silsilazanjirlarini o'rganishga oid birinchi keng qamrovli kitob bo'ldi. Bu ikki asar bir qancha arab va islom universitetlarida darslik sifatida foidalanish uchun topshirilgan.

1982-yilda Quwayt universitetining⁵⁵ shariat va islomshunoslik kollejiga o'qishga kirdi va u yerda hadis va uning terminologiyasi bo'yicha professor bo'ldi. U “Tafsir va hadis” kafedrasini boshqargan, shuningdek, bir necha yil davomida “Hadis fanlari” magistratura bo'limida ham rahbarlik qilgan. Olim ushbu vazifada 2005-yil yetmish yoshga to'lguniga qadar faoliyat olib bordi, shundan so'ng ona shahri Halabga qaytib ketdi.

Olim universitetdan tashqari Quwaytda ilmiy mashg'ulotlar o'tkazdi va u yerda o'zining “Taysir Mustalah” va “Muqaddima Ibn as-Saloh” kitoblaridan dars berdi. Bu

⁵² Al-Azhar universiteti Misr universiteti bo'lib, dunyodagi uchinchi eng qadimgi universitet hisoblanadi. U Al-Azhar al-Sharif bilan aloqador va asosiy qarorgohi Misr poytaxti Qohirada joylashgan. U milodiy 970 yilda tashkil etilgan. Tarixda qayd etilishicha, Al-Azhar Misrda Fotimiylar davrining boshida Qohira masjidi deb nomlangan masjid sifatida tashkil etilgan va keyinchalik u Al-Azhar deb o'zgartirilgan. Hijriy 359 / milodiy 970 yil Jumada al-Ula oyining 24-kunida poydevor qo'yilgan.

⁵³ Manbij — Suriya shimolidagi Halab gubernatorligining shahar va tuman markazi. Manbijda taxminan 100 000 aholi bor edi. Manbij aholisining aksariyati sunniy arablar (Shofeiyy va Hanafiy mazhabiga ergashgan), ozchilikni cherkeslar, kurdlar va turkmanlar tashkil qiladi.

⁵⁴ Madina Islom Universiteti (IUM) Saudiya Arabistonining Madina shahrida joylashgan Saudiya davlat universitetidir. U podshoh farmoni bilan hijriy 1381-yil 25-Rabiul-avvalda (milodiy 1961-yil 6-sentyabr) rasman ochilgan. Britaniya QS reytingiga ko'ra, u dunyodagi eng yaxshi 1000 universitetlar qatoriga kiradi. 2014-yilda tashkil etilganidan buyon universitetni 170 dan ortiq millat vakillaridan 97578 nafar bitiruvchi tamomladi. Tashkil etilganidan beri universitet faqat erkak talabalarga bakalavriat ta'limini taklif qiladi.

⁵⁵ Quwayt universiteti Quwaytdagi bakalavr, magistr va doktorlik darajalarini beruvchi davlat muassasasidir. 1966-yil 8-oktabrda tashkil etilgan bo'lib, u 14 ta kollejni o'z ichiga oladi. Jahon universitetlarining Webometrics reytingiga ko'ra, Quwayt universiteti Yaqin Sharqda 137-o'rinni, jahon miqyosida esa 2677-o'rinni egallagan. Quwayt universiteti arab dunyosida sakkizinchi, jahon miqyosida esa 701-o'rinni egallaydi.

mashg'ulotlarni uning o'g'illaridan tashqari bir qancha olimlar tugatdi, ulardan ikki nafari hadis ilmiga ixtisoslashgan va ilmiy darajaga ega bo'lgan.

Olim va'z qilish uchun Germaniyaga va Amerika Qo'shma Shtatlariga tashrif buyurib, u erda universitet unga bir yillik stipendiya berdi, bundan tashqari usha yerda bir nechta Shtat va universitetlarga tashrif buyurdi.

Ustozlari:

Al-Azhar ash-Sharifda:

1. Shayx Doktor Muhammad Muhammad Abu Zahov, "Hadis va hadis ulamolari kitobi" muallifi.

2. Hadisshunos va muallif shayx doktor Muhammad Muhammad as-Samahiy.

Shariat litseyida:

1. Shayx Abdulvahhob Sakr.

2. Shayx Muhammad Abulxayr Zaynulobidin (aqoid fani ustози).

3. Shayx Muhammad al-Malloh (terminologiya, ritorika va hanafiy fiqhi).

4. Shayx Muhammad Najib Xayyata, Halabdagi Qur'on qorilarining shayxi (Halabdagi Qur'on tilovati asoschisi Shayx Ahmad Abu at-Tij al-Madaniyning shogirdi), (Tajvid, qiroat va faroiz).

5. Shayx Muhammad Salqiniy.

6. Shayx va tilshunos Muhammad Asad Abji, Halab muftiysi, (prosodiya).

7. Shayx va tilshunos Muhammad Noji Abu Solih.

8. Shayx va tilshunos Abdulloh Hammod (morfologiya).

Shogirdlari:

1. Doktor Valid Al-Tabtaboiy.

Valid Musa'id Al-Said Ibrohim At-Tabtabai 1964-yil 3-aprelda tug'ilgan. 1986-yilda Quvayt universitetida shariat va islomshunoslik bo'yicha bakalavr darajasini oldi. 1990-yilda Al-Azhar universitetida Qur'on tafsiri va fanlari bo'yicha magistrlik darajasini oldi. Keyin 1992-yilda Al-Azhar universitetining Usuluddin fakultetining tarjima bo'limida shariat fanlari nomzodi ilmiy darajasini oldi.

2. Dr. Voiz Muhammad Al-Avadiy.

Muhammad bin Ibrohim Al-Avadi (1959-yil 5-yanvarda tug'ilgan) — Quvaytlik voiz va islom mutafakkiri (1959-yilda Quvaytda tug'ilgan) axloqni targ'ib qilish va Islomni, ayniqsa, yoshlar o'rtasida yoyishda faol. U Rakaz axloqni targ'ib qilish jamg'armasining bosh nazoratchisi, Makka shahridagi Musulmon olami ligasi xalqaro islom media tashkilotining asoschisi va Ravasekh doktrinaviy muammolarga qarshi kurashish markazining bosh direktori.

3. Professor doktor Hussam Al-Din Afana.

Hussam al-Din Musa Afana - falastinlik huquqshunos, muftiy, islohotchi va yozuvchi. U Al-Quddus universitetining islom fiqhi va tamoyillari professori, "Sendan so'rashadi" fiqh turkumi muallifi, "Sendan so'rashadi" tarmog'ining bosh nazoratchisi.

U hijriy 1374-yil 16-zulhijjada (milodiy 1955-yil 5-avgustda) bosib olingan Quddusning sharqiy darvozasi Abu Dis shahrida tug'ilgan. U islom fiqhi bo'yicha o'nlab kitob va nashrlar muallifi.

4. Doktor Abdul Razzoq Al-Shayji

5. Doktor Fahd Al-Xonna.

6. Doktor Nihod Obaid va boshqalar.

Mahmud Tahhon 2022-yil 24-noyabr, hijriy 1444-yil 30-Rabi'ul Soniy, payshanba kuni ertalab Qohirada vafot etdi va shu yerga dafn etildi. Alloh rahmatiga olsun.